

سال 2022 جي ٻوڏ ۾ متاثر ٿيل پاڻي نڪال سرشتن جي اضافي ماليات لاءِ ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جو منصوبو

ريگستاني ڪئنال وٽ 36 ميل تي ايڪس-ريگوليٽر جي نئين سر
تعمير، ضلع ڪشمور

سنڌ فلڊ ايمرجنسي ري-هيبيليٽيشن پروجيڪٽ (ايس ايف اي آر پي)- اضافي ماليات
آپاشي کاتو، حڪومت سنڌ

INFOTECH SOLUTIONS & CONSULTANTS

ايگزيڪيو خلاصو

سنڌ فلڊ ايمرجنسي ري-هيبلٽيشن پروجيڪٽ (ايس ايف اي آر پي)- اضافي ماليات جو مقصد ٻوڏ کان بچاءَ واري نظام کي مضبوط بنائڻ، آبپاشي ۽ ساڄي ڪپ واري زمين جي سطح تي پاڻيءَ جي نيڪال واري سرشتي ۾ بهتري آڻڻ آهي. انهيءَ کان علاوه، هي منصوبو اوچتي ٻوڏ سبب ايندڙ تباهيءَ کي گهٽائڻ لاءِ ننڍا نوان ڊيم/بچاءَ بند ٺاهڻ وارن ڪمن ۾ به شامل آهي. اميد ٿي ڪجي ته هي منصوبو 12000000 ماڻهن جي آبادي، 1810000 گهرن ۽ 3770000 ايڪڙ پوک کي طوفاني برساتن کان بچائيندو.

هي منصوبو ٽن مکيه جزن تي مشتمل آهي: (جزو 1) بنيادي ڍانچي کي ٻيهر بحال ڪرڻ (جزو 2) قدرتي آفتن جو مقابلو ڪرڻ ۽ فني مدد لاءِ ادارن کي مضبوط بنائڻ (جزو 3) منصوبي جو انتظام ۽ انهيءَ تي عملدرآمد جو خرچ.

ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جو منصوبو (اي ايس ايم پي) ماحولياتي ۽ سماجي اثرن ۽ انهن اثرن کي گهٽائڻ لاءِ نيڪال سرشتي جي بنيادي ڍانچي کي ٻيهر بحال ڪرڻ يعني جزي-1 جي ترجماني ڪري ٿو. هن جزي ۾ ٻوڏ کان بچاءَ واري نظام جي پاڻي نيڪال سرشتي جي مرمت ۽ ٻيهر بحالي شامل آهي. هن دستاويز ۾ ضلع ڪشمور جي منصوبن تي تيان ڏنو ويو آهي يعني ريگستاني ڪئنال وٽ 36 ميل تي ايس-ريگوليٽر جي نئين سر تعمير.

ماحولياتي ۽ سماجي ڇنڊڇاڻ جي طئه ٿيل شروعاتي معيار موجب، منصوبي تي عملدرآمد ٿيڻ سان گهٽ درجي جا ۽ وڇترا ماحولياتي ۽ سماجي اثر پئجي سگهن ٿا. امڪان آهي ته اهي خدشا عارضي رهندا، انهن جي تلافي ڪري سگهجي ۽ پروجيڪٽ واري ايراضيءَ تي انهن جا اثر ڊگهي عرصي تائين نه رهندا. ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جي منصوبي (اي ايس ايم پي) کي عالمي بئنڪ جي تحفظ ۽ سلامتي واري ٽيم جي صلاح سان اهڙي طرح تيار ڪيو ويو آهي جو ذيلي پروجيڪٽ ۾ گهٽ نوعيت جي خدشن جو تدارڪ ڪري سگهجي.

بحالي ۽ مرمت جا تجويز ڪيل ڪم شيدبول 2 ۽ سنڌ ماحولياتي تحفظ واري اٿارٽي (اي پي اي)، ماحولياتي جانچ پڙتال واري اٿارٽي (آءِ اي اي)/ ماحولياتي اثرات جي چڪاس اٿارٽي (اي آءِ اي) جي نظرثاني شده قانون 2021 جي دائري ۾ اچن ٿا. تنهنڪري تعميراتي ڪمن جي شروعات کان اڳ، ابتدائي ماحولياتي جانچ پڙتال (آءِ اي اي) جوڙي 'ڪوبه اعتراض ناهي سرٽيفڪيٽ' يا اين او سي وٺڻ لاءِ سنڌ ماحولياتي تحفظ

واري اٿارٽي (اي پي اي)

ڪي رپورٽ پيش ڪئي وئي. تاريخ 28 نومبر 2024 تي 'ڪوبه اعتراض ناهي' يا ايس او سي ڪاميابيءَ سان حاصل ڪيو ويو.

ذيلي پروجيڪٽ ايراضيءَ جو ماحولياتي ۽ سماجي بيس لائين، مٿاهين سطح ۽ زير زمين پاڻيءَ جي معيار سان گڏوگڏ آسپاس جي فضا ۽ گوڙ گهمسان جي سطح جي تجزيي سان طئه ڪيو ويو. ماحولياتي معيار کي چڪاسڻ واري بيس لائين جي انگن اکرن مان ظاهر ٿئي ٿو ته سمورا گهربل معيار سنڌ اينوائرنمينٽل ڪوالٽي اسٽنڊرڊس (ايس اي ڪيو) جي طئه ڪيل حدن اندر آهن، سواءِ انهي جي ته، مٿاڇري جي پاڻيءَ ۾ الڪلي ۽ تيزاب جي سطح گهٽ ۽ سي او ڊي توڙي حل ٿيل مختلف ذرڙن (تي ڊي ايس) جي حد کان مٿي سطح ڏسڻ ۾ آئي. ذيلي پروجيڪٽ جي ايراضيءَ ۾ مقامي يا خطري ۾ پيل نباتات جي ڪنهن به قسم کي بند ناهي ڪيو ويو. هي علائقا جهنگلي جانورن جي ڪنهن پناهگاه يا محفوظ قرار ڏنل علائقن جي ڀرسان ناهن.

ذيلي پروجيڪٽ جي مختلف علائقن مان زميني نمونا وٺڻ جو ڪم، سنڌ جي ماحولياتي تحفظ واري اٿارٽي (سپيا) کان منظور شده ميسرس ڊڪام پاڪستان ليبارٽري ڪيو. سنڌ اينوائرنمينٽل ڪوالٽي اسٽنڊرڊ 2016 (ايس اي ڪيو ايس) مطابق انهن گڏ ٿيل نمونن جي چڪاس ڪئي وئي.

ذيلي پروجيڪٽ جي ايراضيءَ 2 اي واري حصي ۾ اچي ٿي. انهيءَ زمين جي زلزلي جنبش پيمائش (پي جي اي) 0.08 کان وٺي 0.16 جي تائين آهي. هتان جو گرمي پد

اپريل، مئي ۽ جون جي مهينن ۾ 44 سيلسيس تائين پهچي وڃي ٿو. ذيلي منصوبي جي هن سائيٽ ۾ برساتن پوڻ جي سالياني سراسري ماپ 0.03 کان 2.32 انچ آهي. هن منصوبي جي مقرر ڪيل علائقي ۾ سماجي بيس لائين جوڙڻ لاءِ ٽن ڳوٺن ۽ آبادين ۾ سروي ڪيا ويا ۽ صلاحون ورتيون ويون. ڳوٺن جي چونڊ انهي بنياد تي ڪئي وئي ته حڪمت عملي جي حوالي سان اهي منصوبي جي اثر نفوذ واري راهداري کي ڪيترا ويجهو آهن ۽ ذيلي پروجيڪٽ تي انهن جا ڪهڙا سڌا اثر پوندا. ڳوٺن جي نمائندن ۽ ٻين مرڪبه شراڪت دارن، هنن قدامت جي حوالي سان سنڌ جي آبپاشي کاتي جي سرگرم ڪردار جي گهڻي تعريف ڪئي. ڳوٺاڻن مطابق، کين پوري اميد آهي ته تجويز ڪيل ذيلي منصوبن تي عملدرآمد سان سندن گهرن جو بچاءُ ٿيندو، روزي روٽي

۽ آمدني جي وسيلن جي

حفاظت ٿيندي، لڏپلاڻ جو خطرو گهٽجي ويندو ۽ اهڙي ريت، سندن غربت ۾ گهٽتائي ايندي.

ذيلي پروجيڪٽ جي چنڊچاڻ، ماحولياتي ۽ سماجي معاملن جو تدارڪ ڪرڻ لاءِ هڪڙي فهرست وسيلي عمل ۾ آندي وئي. انفرادي فهرستون ڀرڻ لاءِ زميني سروي ڪيا ويا. انهن سروين دوران جيڪي به ماحولياتي ۽ سماجي خدشا قلمبند ٿيا، ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جي منصوبي (اي ايس ايم پي) جي تياري دوران تن تي غور ڪيو ويو. بحالي ۽ مرمت جا وڏا ڪم، ڪُل ايراضيءَ تائين محدود رهندا. انهي علائقي اندر عوامي استعمال جي ڪنهن عمارت يا ڪاروباري سرگرمين جو ڪو وجود ناهي ڏٺو ويو.

اڻ سڌي طرح ناڪاري اثرن جو ڪاٿو تجويز ڪيل سرگرمين جي وچ واري هنڌ 250 فوٽن تي لڳايو ويو. ذيلي پروجيڪٽ ويجهو قديم آثارن جي ڪا به جاءِ، تهذيب ۽ تمدن سان تعلق رکندڙ مادي اڻاڻا يا قبرستان نظر نه آيا جن جو اڏاوتي ڪمن جي نتيجي ۾ متاثر ٿيڻ جو امڪان هجي. اڏاوت واري مرحلي ۾ سماجي طور حساس جايون جهڙوڪ: مسجدون، اسڪول، بنيادي صحت مرڪز ۽ قبرستان وغيره اڻ سڌي طرح متاثر ٿيڻ جو امڪان آهي پر اهو اثر عارضي هوندو ۽ (نقصان گهٽائيندڙ تدبيرون اختيار ڪرڻ سان) انهن جي تلافي ٿي سگهي ٿي.

اڏاوتي ڪمن ۾ آساني پيدا ڪرڻ لاءِ ڪي به وڻ، پروجيڪٽ جي ڪمن ڪارن سبب نه هٽايا ويندا. بهرحال، آءِ يو سي اين جي فهرست مطابق انهن مان ڪوبه وڻ اهڙو نظر ناهي آيو جنهن کي ختم ٿيڻ جو خطرو هجي. تعميراتي ڪم کي سولو بنائڻ لاءِ، اڏاوتي ڪمن جو ٺيڪيدار، اڏاوتي ڪم شروع ٿيڻ کان اڳ وڻن جي تفصيلي فهرست تيار ڪندو. زميني سروي دوران ذيلي پروجيڪٽ واري علائقي ۾ ڪي به تحفظ ڏنل بيلا يا ڪنهن مخصوص نباتات جو ڪوبه خطري ۾ پيل قسم نه ڏٺو ويو.

اڏاوتي ڪم ڪندڙ مزدورن جي پيشي سان لاڳاپيل صحت ۽ حفاظت کي يقيني بنائڻ لاءِ هڪ جامع طريقي ڪار تيار ڪيو ويو آهي. انهيءَ ۾ بيمارين ۽ حادثن کان بچڻ لاءِ مستقل چڪاس، مزدورن ۽ ڳوٺاڻن کي صحت-صفائي جي ڄاڻ ڏيڻ، صفائي سٿرائي لاءِ قدم کڻڻ، هنگامي بنيادن تي ترست سھائتا جي طريقن تي عمل ڪرڻ، صفائي جون گهريل سھولتون ڏيڻ، پيئڻ جو صاف پاڻي ۽ مزدورن لاءِ گند جي دٻن جي فراهمي شامل آهن. هي سمورا ڪم سنڌ فلڊ ايمرجنسي ري-هيبيليٽيشن پروجيڪٽ (ايس ايف اي آر پي) لاءِ خاص طور تيار ڪيل ليبر مئنجمينٽ پراسيجر مطابق ۽ بغير ڪنهن رڪاوٽ جي انهي پروسيجر سان ڳنڍيل آهن.

سند فلد ايمرجنسي ري-

هيپبليٽيشن پروجيڪٽ (ايس ايف اي آر پي) توڙي موجوده محولياتي ۽ سماجي انتظام جي منصوبي (اي ايس ايم پي) تي عملدرآمد لاءِ، عملدرآمد وارو شعبو يا پروجيڪٽ امپليمينٽيشن يونٽ (پي آءِ يو) سند جو آبپاشي کاتو ذميوار هوندو جنهن جو سربراھ پراجيڪٽ ڊائريڪٽر آھي. پروجيڪٽ امپليمينٽيشن يونٽ (پي آءِ يو) ڪنسرڪشن سپروائيزر ڪنسلٽنٽ (سي ايس سي) جون خدمتون به حاصل ڪيون آهن جيڪو اڏاوتي ڪمن جي نگرانيءَ لاءِ ذميوار هوندو. انهي کان علاوه، اڏاوتي ڪمن جو نيڪيدار، نقصان کي گهٽ ڪرڻ وارا قدم سرانجام ڏيڻ ۽ موجوده اي ايس ايم پي ۾ واضح ڪيل ٻين ضرورتن جي پورائي لاءِ محولياتي، سماجي، صحت ۽ تحفظ جو/ليبر آفيسر مقرر ڪندو.

محولياتي ۽ سماجي انتظام جي منصوبي (اي ايس ايم پي) تي عملدرآمد لاءِ -
6524000/ رپين جي ڌار بجيٽ رکي وئي آهي.